

Д-р Јованка Стојановска-Друговац
Поздравен говор

Почитувани дами и господа,

Оваа земја има синови израснати во Личности, маркантни фигури, горостаси со вечна слава и за вечна наша гордост!

Месецот ноември одбележа два значајни јубилеја поврзани за две горостас-ни фигури од нашата културна, литературна и национална историја. Институтот за македонски јазик („Крсте П Мисирков“) и академик Блаже Ристовски ја одбележаа 125-годишнината од раѓањето на Крсте П. Мисирков. Институтот за македонска литература заедно со академик Матеја Матевски и проф. д-р Георги Сталев ја одбележаа 60 - годишнината од објавувањето на по обем малата но бескрајно големата и извонредно значајната стихозбирка „Бели мугри“ на даровитиот велешанец Кочо Рацин.

Институтот за македонска литература со сета своја сериозност и со сиот респект им посвети научни собири на Прличев, Шопов, Крле, Малески, Рацин. Денес, во декември, кога не делат 90 години од раѓањето на великиот наш поет Никола Јонков Вапцаров, Институтот за македонска литература заедно со академик Блаже Ристовски и академик Гане Тодоровски во таа чест ја искажува сета почит кон една личност и едно дело и тоа, нималку случајно токму овде во храмот на книгата. Во тоа име, голема благодарност до г. Паскал Гилевски, директор на НУБ. Исто така, Институтот за македонска литература упатува голема благодарност до Министерството за наука за сесрдната поддршка и меѓусебната соработка.

Денес, сите заедно празнуваме во чест на македонскиот син, синот на Иван и Елена, во чест на човекот кој „и по чувство и по акција и по содржинска означеност на својата поезија е Македонец“.¹

Во чест на еден талент, една култура и една фанатична предаденост на литературата како што за него пишуваше Митрев².

Вапцаров или Багрицки, како и многумина наши дејци, има кратка животна патека. Рацин, својата патека ја опсипа со бисер, а патеката на Вапцаров е сведоштво, разговор со душата, тестамент, достоинство, збор без

¹ Никола Јонков Вапцаров: Творби, избор и предговор Гане Тодоровски, „Мисла“ Скопје, 1979, стр. 8.

² Димитар Митрев; Есеји и критике, „Народна књига“, Београд, 1975 стр. 228.

приговор, верба, светлина, идеја, суштина на времето, целта и смислата на човекот во тоа време.

Вапцаров останува „во целото свое толку величествено поминување во овој свет, восхитено доследен на својата поезија, а неговата поезија тотално „доследна на неговиот живот“³. Имено, Никола Вапцаров „и со својата песна и со својата крв оствари потполн идентитет на својата поезија и на својата егзистенција“⁴.

Најдлабоките траги во творечката патека Вапцаров ги оствари во поезијата преку која реторички протестира, страшно коментира и укажува, посочува и докажува како земјата се сака.

Револуционерен (пролетерски) поет, машински техничар, работник, лојач на железничка локомотива, нескршлив борец за работничката иднина, еден од иницијаторите на литературниот весник „Литературен критик“, душа на Македонскиот литературен кружок Вапцаров, заедно со Попов, Романов, го заврши овоземниот живот и, премина во Легенда.

Блаже Ристовски запиша: „Вапцаров се чувствуваше, се бореше и умре како Македонец и пишуваше со полна свест оти создава македонска национална литература, макар и на јазикот на своето образование и воспитание“⁵. Според Стефан Хермлин „Вапцаров го повторува животот, бранувањата, преживувањата на поетите кои исто како него загинаа во борбата или изгореа во пламениот копнеж по неа. Помислиме ли на Вапцаров, мислата не поведува кон Шели и Бајрон, кон Бихнер и Леопарди“.

Вапцаров, како и многумина пред и по него, вистинската слава и признание не ги доживеа за време на сопствениот живот. Во неговиот случај, „со непоимлива брзина, само по неколку години од неговата смрт, славата му се разнесе по сите меридијани на светот, го прифатија и присвоија над стотина јазици и литератури ширум низ светот, бидејќи срцето му пулсираше

³ Георги Старделов: Кон Вапцаров, во Никола Ј. Вапцаров, творби, избор и предговор Гане Тодоровски, „Мисла“ Скопје 1979, стр. 335.

⁴ Георги Старделов: „Кон поезијата на Никола Ј. Вапцаров“, „Современост“ Скопје, г. 331, од 7-8, 1982 стр. 3.

⁵ Блаже Ристовски: портрети и процеси од македонската литературна и национална историја, 2, „Култура“, Скопје, 1989, стр. 494.

за сите луѓе на светот, бидејќи го заложил животот за среќата на сите луѓе на светот, бидејќи зборот му беше упатен до сите луѓе на светот“⁶.

Во 1952 година, помеѓу 72 кандидати, на Никола Ј. Вапцаров посмртно му е доделена Почесната награда на мирот.

Вапцаров е во нашиот спомен и нашата свест и „Секогаш ќе биде роден и близок до нас и со својата прекрасна поезија за македонската наша земја, со своја-та одана синовска љубов кон неа, кон нејзината вековна борба за слобода и национално оцелокончување“ - одамна запиша Митрев.

Мисирков рече дека науката и литературата се најважни фактори во развивањето на еден народ, а Вапцаров дека „ние сме должни да работиме за создавање македонска литература, дека треба да ја разгоруваме националната свест на Македонците и дека светот треба да разбере дека ние сме одделна нација, одделен народ (...)“.

Вапцаров, како еден од најистакнатите афирматори на македонската национална мисла пееше во времето кое не беше за песна:

*„Не, сега не е за поезија,
и да сакаш, не можеш да ѝееш!“*

Во неговото обраќање кон Историјата тој ја запрашува:

*„Ти дали ќе ни речеш фала
за ситиџе наситани и жртви,
кои за тебе сме ги дале
со живојџиџе ни џолку мртви“.*

Денес, сите ние, овде, сме историја, денес ние го водиме разговорот со неа и во тоа име одговараме со Благодарност и името на Вапцаров во Историјата го потврдуваме со почит.

⁶ Никола Ј. Вапцаров: Творби, избор и предговор Гане Тодоровски, „Мисла“, Скопје 1979, стр. 7-8.